

סוף יומך

פרשת בהעלתך

(ב) בהעלתך. למה נסמכה פרשת מנוחה לחנכת הנשיאים, לפי ששפראה אהרן חנכת הנשיאים חלשה ועתו שלא היה עמם בחנכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה:

כחך
ש
כנסה

ולא נתברר לי למה נחמו בהולקת הנרות, ולא נחמו בקטרת בקר וערב ששפחו בו הכתוב (דברים לג י) ושימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חבתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה פשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלהינו:

ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטו בהם וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטו עליה. אבל ענין ההגדה הזו, לדרש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו:

(2) אלהיך יש הכסה

ומדליק בו הוא כל יום כעשה מטעם חדש שמחך הוא כמורה בכל הדלק והדלקה, ואומרים מדליק ומטיב ערב וצוק ולא מנינו הדלקה אלא בערב, כדי לחמו זמם' חמיר (פ"ג) כי ער מערבי לריך להיות זולק יומם ולילה, וזה"ש חמרו ח"ל להעלות נר ער מערבי זולק חמיר מלאו שכבס מדשט ומדליקו מנחמם בעולב ע"כ, כדי שישגם לדלקה והטעם לילה ויום, ונמלא שמחך בכל יום הממורה והם לא חנכו אלא פעם אחת המזבח, והוא מה שכלל הכתוב במאמרו דבר ואמרה, דבר דיצור האריך למחיה, ואמרה מעשה רך כמיישב הדעת מחולשתה שאמרו שחלשה דעתו של אהרן והשיבו כי של גדול וכו', גם החפרת חיצת ואמרה לשון מעלה ע"ד חומרו (דברים כ"ו) כי האמרת שחשיבו שלו מעולה מחוץ, וגם לספרת האומר קצונו נרות הכה הוא אומר שבו הקיים שבו הנרות דקים שבו יכול לכפוף ולכוויד הנרות למטה עד שיקאסם ולחזור להעלותם ויצאמנשות הקויות וכו' יחשב כמחדש וכו' הוא מחך בכל יום, ויחשיב ערך הכתוב עלמו כמו שכתבתי:

(ב) בהעלתך את הנרות. כשתדליק את שש הנרות. אל מול פני המנוחה. שהיא הקנה האמצעי, וזה כשתפנה שלהבת כל אחד מהששה נרות אל הקנה האמצעי, אז יאירו שבעת הנרות. כל השבעה יאירו וישפיעו אור עליון לישראל. שיורו היות אור הימנים ואור

השמאליים⁵ מכון ופונה אל אור הקנה האמצעי שהוא עקר המנוחה⁶. ושפן ראוי שפונת המימינים העוסקים בחיי עולם⁴ והשמאליים העוסקים בחיי שעה⁵ - העוזרים למימינים⁷, כאמרו: 'אלמלי עלייא, לא מתקמי אהפליא'⁸ (חולץ צב, א) - תהיה להפיק רצון האל יתברך, באפן שישג מכוננו בין כלם⁹ וירוממו את שמו יחדו כמו שקבלו עליהם¹⁰, כאשר העיד באמרו "וייענו כל העם יחדו ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה" (שמות יט, ח), כלומר בין כלנו¹¹ נשלים פונתו.

(ח) ב. דבר וגו' ואמרה. לל"ד למה כפל לומר דבר ואמרה, גם צמלות שונות, ויזכור על פי דבריהם (תנחומא) ח"ל למה נסמכה פרשת מנוחה לפרשת נשיאים, לפי שראה אהרן חנכה נשיאים חלשה דעתו שלא היה עמם בחנכה לא הוא ולא שבטו ח"ל הקצ"ה חייך שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב וצוק וכו' ע"כ, הבס דבריהם ז"ל לריכין ביאה, מה נחמה זו עשה לחלישות דעתו של אהרן על חנכה הנשיאים שלא היה בכלל הוא און מעשה הממורה מקביל לחנכה א, גם למה לא היום דעתו בכל הקרבנות שהוא מקריב, חמירין, ומוספין, והקטורת גם כהקריבת החנוכה עומה של כל הנשיאים ב) כדי הוא המקריב, ולמה לא ריחבו אלא בממורה, ויחשיב הענין צחה לצ למה שאמרו במנחות בפרק ב' מנחה דף פ"ח ח"ל כולד עשה מסלקן ומניחן באלו ומקאסם בספוג ונותן בהם שמן וכו' ע"כ, ולספרת החולק על סברא זו וסובר דקצונו נרות סובר ג"כ שבו קיים שבעה נרות קצונו דקים והיכ כופפם למטה עד שיהי מעיבן ומקאסם וחוזר וזוקפם כבראשונה כדמוכה שם מדברי רש"י ד"ה של פרקים וכו', ואני אומר חילו הייתי שם הייתי מטיב וזן לפניהם מהכתובים דלא קצונו נרות, בראשון ממה שמינינו כשהזכיר כל פרטי מעשה הממורה לא הזכיר פרט זה שעשה למול פני הממורה יאירו, שאם הנחות קצונו כשהזכיר המעשה הל זכרון הדבר א, ועוד ראיה אחרת ממה שאמר הכתוב בפרשת במדבר (ד' ע"ג) ולקחו בגד חלנה וכסו את מנורת הכסאור ואת נרותיה ואת מלקחיה ואת מחתותיה ואת כל כלי שמה, כדי זה מראה באלבע שאין הנרות קצונו, שאל"כ הכי הנרות בכלל הממורה הם ולא היה לריך לפרטם ד, אלא ודאי שאינם קצונו ולא הולך לפרטם מלקחיה ומחתותיה ששם צפני עולמם, שוב ראיתי כזה בדברי הימים (ב' ד') ואת המנורות ונרותיה, כדי זה מגיד כי צמרון מנורות לא יוכלו נרותיהם, וגם ראיתי לרש"י ז"ל שם שכתב ח"ל להאיר מלג מפרשים נרות כיו עשויים מגופם של מנורה והזקוקים בה שברי נחיש מנורות ונרותיהם וכו' ע"כ יעש"ד בצורך, כה למדת שפעטיות הכתובים יגיד כי לא קצונו נרות, וכפ"ז נשכיל טונת השוכה כי לחכרן, כי אהרן היה מחלצה על חנכה המזבח וכשינו הקצ"ה חייך שלך וכו' פי מעשה הממורה שמרירו הנרות ומניחן באלו ומקאסם וחוזר ונחמה אוחה מחדש

(2A)
20/1
כ"ל
כנסה

אמת וישיבך אמת וישיבך

והנראה בזה על פי מה דאיתא במסכת נדה [דף ל' ע"ב] שמלמדין את כל התורה כולה לאדם בזמן שהוא עובר וכשיוצא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה עיי"ש. וכיאר הענין הוא, דבאמת היה אפשר לכל אדם ללמוד את התורה כולה בלא עמל ויגיעה, אבל מכיון דאדם לעמל יולד ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה [ברכות ס"ג ע"ב] אז משכיחין ממנו את כל התורה שקיבל בלי שנתייגע, ועכשיו כשנולד מתחיל הוא בעבודת חייו, והיינו שהוא צריך לעמול בכוחות עצמו כדי לקנות שזב את התורה שנשכחה ממנו. ולפי"ז נפתח לנו פתח להבין ענין הזבולון, שמכיון שהוא התייגע כל ימיו לפרנס את יששכר בשביל שיוכל לעמול בתורה, א"כ הוא קיים את חיוב היגיעה המוטלת על האדם⁸ וא"כ כשעולה לישיבה של מעלה אז חוזרת התורה שלמד בימי עוברו ונעשית שלו, וא"כ אין הפשט שהוא קונה את ידיעת התורה בלא עמל, אלא שהעמל שלו מתרכז בפרנסת יששכר, והלימוד עצמו כבר נעשה ע"י המלאך בזמן עיבורו, ודו"ק.

ל"ג, י"ח. ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך.

פירש"י: זבולון ויששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה וכו'. והנה⁶ בעל כרחנו אנו צריכים לומר שלעתיד לבוא תהיה ידיעתו של זבולון בתורה שוה לידיעתו של יששכר, דהלא היששכר והזבולון יושבים במחיצה אחת בישיבה של מעלה, וא"כ איך ישב שם זבולון ויפלפל בתורה עם כל גדולי הדורות בעוד שהוא אין לו מושג כלל בתורה, וכי לזה שכר יקרא? ובהכרח שחלקו בשותפות היא שיקבל ג"כ את הידיעות בתורה של היששכר.⁷

אבל צריך לבאר הא"כ באמת תהיה לו ידיעה זו, והלא למעשה הוא לא למד כל ימיו, ואפילו אי נימא שמלמדים לו את כל התורה כשעולה לישיבה של מעלה, אבל הלא אין התורה נקנית לאדם אלא ע"י חיים שלמים של עמל ויגיעה, ויששכר עצמו הוצרך לחזור על תלמודו מאה ואחת פעמים עד שהוכרר לו הענין כל צרכו, ואיך יזכה זבולון לזה על ידי לימוד חד פעמי?

(4) אמת וישיבך אמת וישיבך

"ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב" וגו' (ט, ז).

"ויאמרו האנשים ההמה אליו" אמרו חז"ל - מגיד שהיו בני אדם כשרים וחרדים על המצוות (ספרי).

לביאור הענין יש להקדים דברי הגמרא: בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים. דורות הראשונים היו מכניסים פירות דרך טרקסמון (שעה) כדי לחייבן במעשר, דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפיפות כדי לפוטרן מן המעשר, דאמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית (ברכות לה:).

למדנו כאן על דרך שבה ניתן לבחון את דרגתו של אדם ב"אהבת ה"י. דורות האחרונים הקפידו אמנם שלא להכשל בעוון אכילת טבלים ועשו הכל כדי שאפשר יהיה לאכול את הפירות כדת וכדין. אך דא עקא, הדרך שבה נקטו מעידה על ירידת הדורות ב"אהבת ה"י. אילו היו בדרגתם של בני דורות הראשונים לא היו מחפשים "עצות" כיצד "להסתדר" עם ההלכה, שכן אוהבי ה' אינם מבקשים להפטר מחיובים, אלא אדרבה מחפשים הם דרכים כיצד להתחייב במצוות.

ההבדל בין הדורות הוא בזה שיחס בני הדורות הראשונים לעניינים הרוחניים דומה ליחס האחרונים לעניינים הגשמיים. שבענייני החומר יודעים אנו היטב עד כמה טורח האדם להשיגם וכאשר הדבר לא ניתן לו הוא מתמלא צער. כך היא גם דרכם של בני עליה בעסק התורה והמצוות.

והנה בזה שבאו האנשים וטענו למשה "למה נגרע לבלתי הקריב" הוכיחו בעליל ש"יכשרים וחרדים הם על המצוות" שאהבת ה' תקועה בלבם לא לחפש פטורים מן המצווה אדרבה לחפש חיובים.

בגמרא מסופר על אומות העולם שיבואו לעתיד לבוא אל הקב"ה ויאמרו לו: תנה לנו מראש ונעשה, אמר להם הקב"ה... מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה וכו'. מיד כל אחד ואחד נוטל עצים והולך ועושה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה כבתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. ומוסיפה שם הגמרא להקשות, והרי כדין עשו שיצאו מהסוכה, כיון שהקדיר עליהם חמה מצטערים הם ופטורים מן הסוכה. ומתרצת הגמרא: נהי דפטורי בעוטי מי מבעטי?!?

יהודי וגוי יוצאים מן הסוכה. לשניהם אותה סיבה: "מצטער פטור מן הסוכה". אך האופן שהם נוטשים את הסוכה מלמד עד כמה רחוקים הם זה מזה בדרגתם הרוחנית. הגוי רואה בפטור ההלכתי גורם המעניק לו הזדמנות "להפטר" מעול המצוה. אי לכך, יציאתו מן הסוכה פרועה וגסה – מבעט ויוצא. היהודי מצטער על הזדמנות לקיים עוד מצוה שנשללה ממנו, ולכך הוא יוצא מהסוכה נכנע כעבד שרצה למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון בפניו.

2/ חביבות המצוות אצל גדולי ישראל

מסופר על הגר"א זצ"ל כאשר היה בבית האסורין בחג הסוכות, התאמץ בכל כוחו ורץ ממקום למקום והחזיק בריסי עיניו, ועשה כל התחבולות כדי שלא ישן חוץ לסוכה אפילו שנת עראי, עד שהושיבו אותו בסוכה (מעשה רב, סב).

סיפור רבי משה דבראשווילי זצ"ל, זקן החכמים של יהדות גרוזיה, תלמיד ישיבת ראדין: בשנות לימודי בשיבה פעם אחת למדתי משמר בליל שישי, ולימוד כל הלילה, ועזבתי את בית המדרש בשעה מאוד מאוחרת ללכת לחדרי. בחוץ היה קור ושלג חזק, ועודני ממהר בדרכי, הבחנתי לפתע מרחוק בדמות אדם שהולך ברחוב הלך ושוב כל הזמן, מראה כזה של אדם המשוטט ברחוב בשעת ליל כה מאוחרת, כשהשלג יורד והקור כל כך חזק, הטיל בי פחד של ממש, וכמעט החלטתי לסור תיכף על עקבותי ולשוב לשיבה, אך בכל זאת התחזקתי והלכתי הלאה.

כשהתקרבתי ראיתי להפתעתי את... מרן ה"חפץ חיים"! הוא גער בי בחוזקה: באמצע הלילה! ובקור שכזה! לך מיד לחדרך לישון!

רצתי מיד לחדרי, בבית אחותו של החפץ חיים, שהיתה מכלכלת אותי בכל.

בבוקר סיפרתי לה את המעשה ואז היא אמרה לי: מה אתה מתפלל, זה שלשה לילות שהוא מסתובב בחוץ, בקור ובשלג ומחכה שהלבנה תתגלה כדי שיוכל לברך את ברכת הלבנה... (ימאיר עיני ישראל" ח"ד)

pe (5)

(3)

(6) פס'ים ופסוקים ופסוקים

ירד זה משה שהוריד תורה לישראל. אקטור, שנעשה כגדר והיה מתפלל בעדם, שנאמר לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו (תהלים קכ). חבר, שחיבר את ישראל לאביהם שבשמים. אבי סוכו, שנעשה להם כסוכה. יקותיאל, שקיוו ישראל להקב"ה בימיו, שנאמר ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל (שמות ה לא), וגם בשעה שאמר להם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' (שם יד יג), קיוו לדיבורו. אבי זנוח, שהזניח עוונות ישראל, שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך (במדבר יד כ). אבי אבי אבי שלשה פעמים, אב בתורה, אב בחכמה, אב בנביאים. אב בתורה, שנאמר זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג כג). אב בחכמה, שנאמר עיר גבורים עלה חכם (משלי כא כב), חכם זה משה, גבורים אלו מלאכים, שנאמר גבורי כח עושי דברו (תהלים קנב) וריש

8) אלו הן המצוות

1) ועל ענין זה מזהיר בתורה ואמר השמר בנגע הצרעת, וזכור את אשר עשה יי' אלהיך למרים בדרך הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים וגידלה אותו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן היים היא לא דברה בגנותו אלא טעת שהשוות אותו לשאר נביאים והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שני האיש משה עניו מאד ואע"פ כן מיד נענשה בצרעת: קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים

11) לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך באני למי שרצה לכוין אורחיו להמרחק משיבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפש אדם ברשת רשעים וסלכותם: והוא הוא דרך ישיבת הלצים הרשעים. בתחלה מרבין בדברי הבאי כענין שני וקול כסיל ברוב דברים. ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שני תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק. ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים וליתן דופי בדבריהם כענין שני והיו מלעיבים במלאכי האלהים ובחיים דבריו ומתעצתים בנביאיו. ומתוך כך באין לדבר באלהים וכופרין בעיקר

9) קולו מלאכים א' ע' ז' ס' ש' ז'

קשה איך אפשר ללמוד בק"ו ממרים לענין איסור לשחור, וגם איך אפשר לומר על מרים הנביאה שיצתה מכלל ישראל ח"ו? רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת (ט"ז, י') בענין לשון הרע: "ומה מרים שלא דיברה בגנות אחיה אלא שהשוותה אותו לשאר הנביאים וכו' ק"ו וכו'" — עיי"ש, ומקורו בספרי. והנה בעיקרי הדת שמנה הרמב"ם בפירוש המשניות (פרק חלק) מנה שם עיקר אחד שכל דברי נביאים אמת, ועוד עיקר אחר שנבואת מרע"ה היתה למעלה מנבואת כל הנביאים, ולפי"ז האומר כי נבואת מרע"ה שוה לנבואת כל הנביאים הרי זה כופר באחד מעיקרי הדת ורינו כמומר לכל התורה ואין לו חלק לעולם הבא. וקשה איך אפשר ללמוד בק"ו ממרים לענין איסור לשון הרע שהמספרו לא יצא מכלל ישראל? וגם איך אפשר לומר על מרים הנביאה שיצתה מכלל ישראל ח"ו?

1) והטרת בהעלותך: בזכ"י (ג), הסירו הבגדים הצואים מעליו וגו'. א) מבואר במשנה ריש יומא דילפינן מקרא דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו, דבעינן שהכה"ג העובד עבודות יוה"כ יהיה נשוי. אך זה לא מצינו שנצריך שיהיו לו בנים. אכן יש להסתפק בדבר זה, אם באמת יש לו בנים, אם הם ג"כ נכללים בכלל "ביתו", או לא, דאולי י"ל דאין הבנים מתכפרים בתורת "ביתו" אלא בכלל שאר אחיו הכהנים המה. וי"ל דנפק"מ לדינא בספק זה יהיה בהיו לו בנים, והם מומרים, דילפינן מקרא דזבח רשעים תועבה, דבהמיר דתו א"י"א להקריב קרבן בעדו [עגמי סנהדרין (מז)]. אם ראוי הכה"ג הזה לעבוד ביוה"כ, דאם היה אחד מן הכהנים [או אחד מכלל ישראל] מומר, נראה פשוט שאין זה מונע אותו מלהקריב הקרבנות, דשאר הכהנים [ושאר כלל ישראל] יתכפרו, וזה המומר לא יתכפר. אבל אם היתה אשתו של הכה"ג מומרת, נראה שא"י"א לו להכה"ג לעבוד ביוה"כ, מאחר שצריך להתודות על פרו בעד ביתו, ואינו יכול להתודות בעד אשתו המומרת, דזבח רשעים תועבה, ואי נימא דאף דלא בעינן שיהיו לו בנים, אך אם יש לו בנים — אז אף הם נכללים בכלל "ביתו", א"כ, אם אחד מבניו יהיה

מומר אזי אף בכה"ג לא יוכל הכה"ג להתודות בעד "ביתו" מטעם זבח רשעים תועבה.

ואמר בזה הגרמ"ס, ז"ל, עפ"י המבואר בנבואת זכריה (ג), ויראני את יהושע הכהן הגדול... ויהושע היה לבוש בגדים צואים (ופרש"י, כתרגומו, הו ליה בנין דנסבין להן נשין דלא כשרין לכהונתא, ועיי"ש ברד"ק, שכן הוא בסי' עזרא, וימצא מבני הכהנים אשר הושיבו נשים נכריות מבני יהושע בן יהוצדק וגו'). ויען ויאמר (המלאך) אל העומדים לפניו לאמר, הסירו הבגדים הצואים מעליו (רמז שיבדילו מהנשים הנכריות, רד"ק) והלבש אותך מחלצות... ישימו צניף טהור על ראשו, ומשמע, דכל זמן שבניו היו נשואים נכריות, היה בזה איזה חסרון בכהונה הגדולה שלו. ושאל פעם הגר"ח, ז"ל, את הגרמ"ס, ז"ל, לבאור הענין הזה, ועל זה הסביר שכל זמן שבניו היו עדיין נשואים נכריות, והיה דינם כמשומדים, לא היה אביהם ראוי ללבוש בגדי לבן (הצניף הטהור) ולעבוד עבודת יוה"כ, כי לא היה ראוי לומר הוידוי, וככל החשבון הני"ל, ודוקא לאחר שיגרשו הבנים את נשותיהם, ויחזרו בהם ממומרותם, אז יהיה יהושע הכה"ג ראוי ללבישת בגדי לבן.

בשעה שדיברה מרים עדיין לא נאמר / ויש לומר שהעיקר הזה למדנו מפרשת מרים, העיקר שנבואת מרע"ה היתה למעלה משנבואת כל הנביאים

שאמר להן הקב"ה "לא כן עבדי משה פה אל

פה אדבר בו במראה ולא בחידות וגו'" (במדבר

י"ב, זח), אבל בשעה שדיברה מרים עדיין לא נאמרה הפרשה ההיא ולא נודע

עדיין העיקר הזה, ודיבורה אז לא היה בו כפירה בעיקרי הדת, אלא לשון הרע

שמייעטה מדרגת מרע"ה מכפי שהיה באמת, אבל עכשיו אם יאמר אדם, כמו

שאמרה מרים, שנבואת מרע"ה איננה גדולה מנבואת שאר הנביאים, הרי זה

כופר באחד מעיקרי הדת.

10

פרק יב בו יבואר מאמר הגמרא ששואלין לו לאדם לעת"ל צפית לישועה :

אמרו חז"ל [שבת ל"א] בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' צפית לישועה . הרוזני חז"ל בזה שמוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ה' והוא מהדברים ששואלין אותו בתחלת דיו וכן סדרו לו אנשי כה"ג בשמ"ע לישועתך קיינו כל היום וכן אתו מסיימין חפלהו ע"כ נקדה לך כו' לראות מהרה וכו' וכן אתו אומרין באני מאמין ואני מתכה לו בכל יום שיבא . אבל צריך להתבונן אם אין דבריו רק משפה ולחוץ ח"ו כי אם באמת מצפין את לישועה במהרה ומהכין בכל יום שיבא הלא היינו מצפין עצמנו בלימוד הלכות היאלה שבבא זמן הישועה יודש לנו הלכה למעשה ההלכות הלא גדולות וסרובות הן אשר א"א ללמוד ולדעת אותן בשעה קלה ואם אין אתו טהבין לב ללמוד ולדעת הלכות הקדשים אתו הוא כי אין צפיתו לישועה במהרה אמיתיה שאלו כן בודאי היינו משהדלים ומזדהים בכל עת ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו היכף בהגלות ישועתו יתברך . ואיך לא נראה ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפניו יתברך ולהזכיר עוד שבו ע"ז כמו שאנו אומרין ג' פעמים בכל יום על כן נקדה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארתו עורך כיון שבמעשה אין את עושים כן שאלו בא מבשר נאמן לישראל שבזמן קרוב תהיה הנאולה בודאי היו מזדרזין אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבן ולמקדש בעבור שאז כל הדינים נהגין למעשה לא מיבעי לכתנים אלא אף לישראלים כגון אכילת קדשים וביאת הגבי' ש ששייך לכלם ובפרט לענין קרבן פסח שחייבה התורה בעונש כרת אם ימנע מלעשותו . וגם בזמן ההוא על הגדולים שבישראל מוטל להורות לעם ה' את כל הדינים השייכים לקודש ומקדש . ועתה אם אמנם כן כי מתחבים ומצפנים אהנת לישועה מהרה כמו שאנו אומרין לפני כבוד יתב' וזה לנו גם כן להודרו בכל עת בלימוד הלכות אלה וכו' . ועוד אשאלה נא האם יקרה כזאת כשמתחבים על מלך כ"ו אף בחשש ספק שמא יבוא לאיזה מקום הלא עושים אז כל ההכנות הנצרכות לקבלת פניו ואנו אומרין

11

מאמר
ענין
ס"א

5

5

לסעודה ולא קבע להם זמן פקחין שבהן קשמו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך (בתמיה הכל מיכן ושמא יבהילונו לכא פתאום ואנו צריכין לבגס לסעודה מקושמים). מפשין שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה בלא מורה (עדוין צריך למרוח לצורכי סעודה ויש לטו שהות הרבה להתקשט. רש"י) בפתאום בקש המלך את עבדיו פקחין שבהן נכנסו לפניו כשהו מקושמים והמפשים נכנסו כשהן מלוכלכים שמח המלך לקראת פקחים וכעס לקראת מפשים וכו'. וד"צ בעניניו הפקחים המורדים עצמם להיות מוכנים לעבודה ויהיו מקושמים בכל הלכותיה ליום בא מלכו של עולם בודאי ישמח בהם והמתרשלים בדבר וחושבים כי יש עוד זמן לזה יקרה להם כמקרה אנשים ההם ג"כ. ובפרם לפי גדול מצוקות הזמן שמצוי בעת כעיה שנתקיימו כמעט כל המיפנים שהזכירו חז"ל בעת קריוב הגאולה עיין סוף סיטה במשנה ובמהרה"ן צ"ח צ"ח בודאי יש לקנות לגאולה וצריך להורו להבין לעבודה ובתלמודה. ולך נא וראה מה שאז"ל (מהרה"ן דף ס"ה) לענין משיח שראדו ריב"ל דהוי שרי ואמר כל מכה בפני עצמה ולא הכל ביחוד והמעס כי פן יאמר לו הקב"ה שילך לגאול בניו ולא יצטרך לעבב. ועתה נוכל ללמוד בק"ו אם רגע אחד אינו כדאי לעבב לכך לעבודה מה נאמר כשיבוא משיח צדקו ויאמר לט כשם ה' יחזקאל ואנחנו נהיה מוכרחים להמתין עכ"פ איזה חרשים שגורה בקיאים בהלכותיהן. [ואף שללמד איזה הלכות הנחוצות למעשה הוא קודם לכל אכן ידוע שכל מי שהוא בן תורה לומד כמה מצבות שאין נוגע לו למעשה. לאיש כזה הערנו חרוננו שלא ישלך הסדר הזה אז"ל גו ואורבה כי משפט הקדימה מפני כל המעשים הנאמרים עד כהן. והנה לפי מה שביארנו עד כה גדול ענין קדושת לימוד הוא וגדול החיוב להבין עצמנו ביריעת הלכותיו ומי שאין לו שהות או שאינו מוכשר לזה יראה עכ"פ לעשות מעמד ומצב לאחרים שיעשו כן ויחשב על שמו. ע"כ מה נאה היה אלו ימצאו בכל פלך איזה עשירים מגדבין מנכסיהן לקבוע עשרה אכריסין גדולי תורה שילמדו הסדר ההוא ויהיו בקיאים בכל הלכותיו [ויקדשו לזה מחצית עתורם ומחצית לשאר הלימודים איש איש כחפצו ביו"ד או בחו"מ] ועשרה אלו ישתדלו משך חמש שנים ללמוד ההלכות אלו על בורין ולפלפל בהן ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא כי כיון שהקב"ה חושב להלימודים אלו כאלו מקימין אותן בפועל ממש צריך להשתדל ולדע כי דבר בגורו וכמו שכתב הש"ס בספר יש נחלין וכו' העת יקבלו הפרס הקצוב להם ואחר ה' שנים ישבו אחרים במקומן. וכו' תהיה התועלת כפולה כי לבד מה שימצאו בישראל מפלגים יהודעים בולבות אלו הנהיגים בזמן המקדש [שיבנה במהרה בימינו] על בורין ולא יהיו הלכות אלו כמת מצוה עוד זאת שה"ת העוסקים בהלכות עבודה מעלה הקב"ה כאלו מקדיבין אותן בפועל וכנ"ל. וכל זה הוא לכך מצות החוקת התורה שהיא מצוה רבה עד מאד וכנ"ל. וכו' תהיה הוראה שאנו מצפין ומחבין לגאולה העתידה וע"כ אנו מבינין עצמנו ביריעת הלכות אלו ולא נהיה שב מדובר שקרים כשאנו אומרין ע"כ נקח לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עיון וכו'. וכן כשאנו אומרין כי מחכים אנתן לך וכו'. וכאשר יראה הש"י שאנו מצדני עושים כל ההשתדלות מה שבידנו לעבודה בית אלהינו בודאי ימחר ויחיש הגאולה ויבנה לנו את ביתנו ויבני לראות בהנים בעבודתם וכו' בב"א :

ג"כ שמחכין אנו לו יתב' כמו שקבעו לנו בקדושה של שבת ה' לנו דעשת ג"כ ההכנות הנצודות לקבלת פני מלכנו מלך כל העולמים יתב' ומה המה ההכנות הנדרשות לנו לקבל פניו הוא ביריעת תורתו שבהגלות נגלות כבודו יתברך ישאל לנו ע"י כמו שנאמר מי בהם יגיד זאת ובפרט בהלכות הקדשים שהוא חלק גדול מתורתו והן הנצודות או למעשה לכל ובפרט מהכהנים בודאי ישאלו על זה וכמו שהיה בזמן בית שני כעין שאלות אלו שהיה נבואה מהש"ת לחגי הנביא (חגי קפ"טל ב') שאל נא את הכהנים תורה עיי"ש מה שגער הקב"ה על תשיבת הכהנים בזה. ומה טבל לידע גם כעת בודאי כשנוכח כשיבא הקץ בודאי יצוה הקב"ה לשאור את הכהנים דברים הטוענים לכוונתם וכו' בושא וכלימה יגיע לנו אז כשלא נדע מה להשיב כי כפי מה שנתרחקת קעת מלימוד סדר הזה אף מה שמפרש בקרא גם כן כור נחשב לנו ולא נדע להשיב. [ואל יאמר האדם וכאשר תצטב ישועת הקב"ה ואו הלא יבוא משיח ואלוהו ועתידים להגיד לנו כל חלקי הפסקות וכמו שמוכח בנמצא פעמים רבות לענין ספיקות בשם תיקו ואמר] המפרשים שתיקו הוא ר"ת תשבי ותרין קישות ואבניעות. על זה נשיב לו אמנם הרבה כן הוא שכל חלקי הפסקות יתבררו לנו ע"י אלוהו אבל הדברים הפשוטים המבוארים בפסק ובביאוריהן של תורה שבע"פ המסורה לנו כמבואר בח"כ ובנמצא הלא אנו צריכין בעצמנו לדעת כפי שביכולתנו כי הלא אלוהו לא יבוא ללמוד עם כל אהר ואתה דברים שהיה יכול לדעת בעצמו ורק הפסקות אשר א"א לברר יתגלו לנו ע"י אלוהו ועל הפשוטות המבוארות הלא יאמר כי היה לכם ללמוד ולשנות בעצמכם קודם שבאנו לבשר הגאולה וכמו שנאמר זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בתורה על כל ישראל חקים ומשפטים ובתורה כתוב הנה אנכי שלח לכם את אלוה הנביא וגו'. והנה מצאנו בתנ"ך [סוף בהעלותך] ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואלו מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד וגו' ופרש"י שהיו צועקין מים מים לטבילה. והכונה שלפיכך נגלה עליהם הקב"ה פתאום שמה יבינו שצדק משה שפירש בן האשה כיון שלא היה יודע אימתי דבר עמו הקב"ה היה צריך להיות מיכן במהרה כל שעה וה"ל בענינו כתוב נמי (מלאכי ג') ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים. וכיון שהיושעה בגלות כבודו יתברך תהיה פתאום לא יהיה אז זמן להבין עצמם לעבודה ואשר הלימוד הוא לא לשעה ושנים כ"א לכמה שנים ולימוד הלכות עבודה הלוים ג"כ היה נצרך חמש שנים כמבואר במסכת תולין ובפרט לכהנים שצריך לדע כל עניני הקדש והמקדש: וא"כ צריך להבין עצמם מקודם שבאשר בא יבא פתאום נהיה מוכנים לעבודתו יתב'. ועיין מהרה"ן ב"ב ע"כ דהרבנן אסור לכל כהן ב"א לשנות יין חמיר שמא יבנה פתאום המקדש (ובן בעירובין מ"ג ע"ב) האמר הריני נזיר ביום שכן דור בא אסור לשנות יין כל ימי החול) ואפילו דרבי דפלוג עליהו ומתיר הייט דאינו חושש שיבנה פתאום כ"כ שלא יהא שהות להפני ינו מעליו כפרש"י יש אבל בדבר שצריך שיהיו לזמן רב בודאי ה' כו"ע חוששין לזה. והכא בענינו לידע הלכות עבודה הלא לא ליום אחד וימים הוא כידוע א"כ בודאי יש חיוב עכ"פ על הכהנים לעסוק בדיני עבודה לידע הלכותיה שהא מיומן לעבודה כשיצטרך. וכן שארי ת"ח שבישראל ג"כ צריכין ללמד וללמד כדי לדעת להורות. ובענינו שייך המשל שאמר ר"י בן זכאי שהביא הנמצא בשבת קב"ה על הפסוק ככל עת יהיו בגדוך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר אמר ר"י בן זכאי משל למלך שוימן את עבדיו